

обтяжуючих відповідальність обставин не можна встановити конкретний розмір посилення або зменшення покарання. З іншого боку, коли у провадженні є лише пом'якшуючі або лише обтяжуючі відповідальність обставини, може бути встановлений розмір зменшення або збільшення покарання, передбаченого санкцією статті, що повинно знайти відображення в законі [4, с. 181].

Як бачимо, вирішення вказаних питань є дійсно складним завданням. Проте підстав констатувати неможливість його виконання немає. Досягнення такої мети передбачає необхідність з'ясування суті як обставин, що пом'якшують покарання, так і обставин, що його обтяжують.

Список використаних джерел

1. Дудоров О. М. Обставини, що пом'якшують та обтяжують покарання: поняття, правова природа, значення. Вісник Запорізького національного університету. 2011. № 1. С. 204–211.
2. Кругликов Л. Л. О формализации степени влияния смягчающих и отягчающих обстоятельств. Проблемы повышения эффективности борьбы с преступностью. Иркутск: Иркутск. ун-т, 1983. 420 с.
3. Самойленко Є. Ю. Призначення покарання за наявності обставин, що його пом'якшують, за кримінальним правом України: дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2012. 217 с.
4. Сахарук Т. В. Загальні засади призначення покарання за кримінальним правом України та зарубіжних країн: порівняльний аналіз: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2006. 196 с.
5. Ashworth A. Sentencing and Criminal Justice. Fourth Edition. Cambridge, 2005. 419 с.
6. Бабанли Р. Ш. Призначення покарання в Україні: теоретико-прикладні засади. Чернівці: Десна Поліграф, 2019. 488 с.

Наход Максим Олександрович,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Науковий керівник: Ткаченко Ірина

Михайлівна, викладач кафедри
кримінального права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОСТУПОК ЯК ВИД КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВопорушення в НАЦІОНАЛЬНОМУ ТА ЗАРУБІЖНОМУ ЗАКОНОДАВСТВАХ

Із набранням 1 липня 2020 року юридичної сили Законом України № 2617-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» № 2617-VIII від 22 листопада 2018 р., законодавець вперше в українському кримінальному законодавстві

поділив кримінальне правопорушення на кримінальний проступок та злочин.

У зв'язку з цим, серед кола вчених ведуться дискусії щодо доцільності введення інституту кримінального проступку. До прикладу, Г.С. Крайник вважає, що введення цієї реформи з приводу введення кримінального проступку як виду кримінального правопорушення у Кримінальний кодекс України є недоцільним [6, с. 26]. А от О. Аулін навпаки стверджує, що «запровадження інституту кримінальних проступків в Україні є новим важливим етапом на шляху до створення громадянського суспільства, основними підґрунтями якого є соціальна справедливість і гуманістичні принципи, незважаючи на складнощі соціального та теоретико-правового характеру» [6, с. 28].

Перед тим, як характеризувати кримінальний проступок, потрібно визначити: що ж таке кримінальне правопорушення? Із набранням чинності вище згаданого Закону України законодавець у статті 11 Кримінального кодексу України (далі – КК України) подає наступне поняття кримінального правопорушення: кримінальним правопорушенням є передбачене цим Кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом кримінального правопорушення [1]. З даного поняття випливають наступні ознаки кримінального правопорушення:

- 1) діяння (дія або бездіяльність);
- 2) це діяння вчинене суб'єктом кримінального правопорушення;
- 3) воно є винним;
- 4) вказане діяння є суспільно небезпечним;
- 5) відповідне діяння передбачене чинним КК України.

У статті 12 Кримінального кодексу України законодавець поділяє кримінальні правопорушення на кримінальні проступки та злочини. Кримінальному проступку як виду кримінального правопорушення притаманні усі його ознаки, а також специфічні ознаки. Частиною другою цієї ж статті передбачено, що кримінальним проступком є передбачене цим Кодексом діяння (дія чи бездіяльність), за вчинення якого передбачене основне покарання у виді штрафу в розмірі не більше трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або інше покарання, не пов'язане з позбавленням волі.

Кримінальний проступок як вид кримінальних правопорушень відрізняється від злочину тим, що при зовнішній схожості зі злочином, його суспільна небезпека незначна, хоча вона так само є ознакою кримінального проступку як виду кримінального правопорушення. Характеризуючи поняття кримінального проступку, слід звернути увагу на його ознаки та правові наслідки визнання суспільно небезпечного діяння кримінальним проступком. Основну відмінність злочину від кримінального проступку слід вбачати в ступені суспільної небезпеки. Крім того, за вчинення кримінального проступку не повинно бути призначене покарання, пов'язане з позбавленням

волі [4, с. 40]. А також істотною особливістю кримінального проступку є те, що згідно з пунктом 2¹ ст. 89 КК України, особи, засуджені за вчинення кримінального проступку, після відбуття покарання визнають такими, що не мають судимості

Характеризуючи кримінальний проступок як вид кримінального правопорушення, слід визначити, з якою метою його було закріплено в кримінальному законодавстві. А метою цього було розвантаження слідчих правоохоронних органів від так би мовити «дрібних» справ. У результаті вийшло так, що до кримінальних проступків віднесли ті злочини невеликої тяжкості, розслідування яких на практиці складає біля 50% справ [3, с. 299]. Виходячи з мети введення цього інституту, законодавець у статті 215 Кримінального процесуального кодексу України передбачає, що досудове розслідування проступків здійснюється у формі дізнання [2].

Також слід зазначити, що такий поділ правопорушень існує і в законодавствах інших держав. Як приклад можна навести Францію, де подібна класифікація була закріплена в Кримінальному кодексі 1810 р., згідно з якою суспільно небезпечні діяння, що мали тяжкі та «ганебні» покарання, вважалися злочинами; діяння, за які було встановлено так звані виправні покарання – проступками; а правопорушення, за які передбачалися поліцейські покарання, називалися поліцейськими правопорушеннями. У КК Франції 1992 р. така класифікація з деякими уточненнями збережена [3, с. 299].

Також можна сказати за Сполучені Штати Америки, де у 18 розділі Кодексу США передбачений поділ на felony (тяжкий злочин) та misdemeanor (проступок). Місдемінори включають широкий спектр злочинів – від зберігання наркотиків, керування транспортними засобами з відстроченим посвідченням, дрібних крадіжок до хуліганства. Деякі місдемінори спрямовані на встановлення поведінки, яка є шкідливою або винною в класичному кримінальному розумінні – до прикладу, домашнє насильство або керування автомобілем у стані алкогольного сп'яніння. Дане положення робить такі проступки схожими на дрібні кримінальні злочини. Американська класифікація кримінальних правопорушень дуже схожа до української [5, с. 183-184].

Отже, введення інституту кримінального проступку є результатом розвитку українського кримінального законодавства та права в цілому. Закріплений він був для того, щоб облегшити роботу слідчих правоохоронних органів. Цей інститут є новим і тому потребує більш глибокого вивчення і доопрацювання як на законодавчому, так і на правозастосовному рівні. І одним із способів вдосконалення є переймання досвіду інших держав, де цей інститут функціонує з найбільшою ефективністю.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

3. Бровко Н.І. Інститут кримінальних проступків як механізм спрощеного порядку досудового розслідування. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 3. С. 298–301.

4. Кримінальний проступок у доктрині та законодавстві : монографія / за ред. В.О. Тулякова / Київ : Юридична література, 2012. 428 с.

5. Колодій Є.М. Кримінальний проступок як новий вид кримінального правопорушення в Україні. Дослідження актуальних питань юридичних наук : матеріали II наук.-практ. конф., м. Миколаїв, 11-12 грудня 2020 р. Херсон, 2020. С. 182–185.

6. Баулін О. Інститут кримінальних проступків в Україні. Громадська думка про правотворення. 2020. № 9(194). С. 26–28.

Опалько Світлана Валеріївна,

здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
Львівського національного університету
імені Івана Франка

Науковий керівник: Ткаченко Ірина

Михайлівна, викладач кафедри
кримінального права Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ ОЗНАКИ ФОРМ СПІВУЧАСТІ

Необхідним засобом для забезпечення достовірного тлумачення, розмежування суміжних понять та правильного застосування будь-якої норми як у кримінальному праві, так і в праві в цілому є визначення ознак відповідного правового явища. Оскільки в наш час діяльність об'єднань осіб з метою вчинення кримінальних правопорушень є поширеним явищем, вважаю за доцільне визначити та охарактеризувати законодавчі ознаки злочинних об'єднань для подальшого ефективного застосування кримінально-правових норм. В українській науці кримінального права поряд із поняттям «форми співучасті» ще раніше застосовувався такий термін як «злочинні об'єднання». Водночас із введенням у Кримінальний кодекс України (далі – КК України) поняття «кримінальне правопорушення» термін «злочинні об'єднання» видається можливим застосовувати лише щодо такої форми співучасті як злочинна організація. Тому будемо в цьому випадку застосовувати цей термін поряд із таким як «форма співучасті». Водночас більш доцільно виділяти таке поняття як «об'єднання співучасників».